

داستان‌های کوتاه امریکای لاتین

گردآوری: روبرتو گونسالس اچه‌وریا

ترجمهٔ عبدالله کوثری

نشرنی

فهرست مطالب

سخن مترجم	۷
مقدمه	۹

دوره استعمار

پوپول ووه / داستان دوشیزه	۴۷
گارسیلاسو د لا وگا، ال اینکا / ماجرای پدرو سرائو	۵۱
کاتالینا د ارائوسو (ستوان راهبه) / حکایتی از ماجراهای رزمی و عشقی	۵۷

ملت‌های جدید

استبان اچه‌وریا / کشتارگاه	۶۷
ریکاردو پالما / آنجا که شیطان پانچواش را گم کرد	۸۹
ژواکیم ماریا ماشادو د آسیس / عشای نیمه‌شب	۹۹

دوره معاصر

اوراسیو کیروگا / جوجه سرکنده	۱۱۵
آفونسو انریکس د لیما بارتو / مردی که زبان جاوه‌ای را بلد بود	۱۲۷
رومولو گایه‌گوس / آرامش در آن بالا	۱۴۱

- ۱۵۱ ماریو د'آندراده / بوقلمون کریسمس
- ۱۶۱ انریکه آموریم / عکس
- ۱۶۷ آلیخو کارپانتیه / بازگشت به خاستگاه
- ۱۸۷ ماریا لوییزا بومبال / درخت
- ۲۰۱ میگل آنخل آستوریاس / قصه‌گیسو (یا افسانه ژولیده‌مو)
- ۲۰۹ خوان بوش / شب کریسمس انکارناسیون مندوسا
- ۲۲۳ ژوانو گیمارس روسا / کرانه سوم رود
- ۲۳۱ خوان کارلوس اونتی / طالع نحس
- ۲۶۷ خوان رولفو / بگو مرا نکشند
- ۲۷۷ خوان خوسه آرئولا / سوزن‌بان
- ۲۸۷ اوگوستو رونا باستوس / نازاده
- ۲۹۹ ماریو بندتی / بودجه
- ۳۰۷ خوسه دونوسو / گردش
- ۳۳۳ کارلوس فوننتس / ملکه عروسک‌ها
- ۳۵۵ ماریو بارگاس یوسا / جدال
- ۳۷۳ کریستینا پری روسی / آستانه
- ۳۸۱ روساریو فیه / وقتی زنان مردان را دوست می‌دارند
- ۳۹۹ فرای رامون پانه / اندر حکایت جداشدن مردان از زنان
- ۴۰۵ بارتولومه د'لاس کاساس / بلای مورچه
- ۴۱۳ خوانا مانوئلا گوریتی / کسی که گوش می‌کند
- ۴۲۵ ژوانو د'ریو (پائولو بارتو) / ملوسکی با لباس صورتی
- ۴۳۵ رافائل آروالو مارتینس / مردی شبیه اسب
- ۴۵۱ روبین داریو / مرگ ملکه چین
- ۴۶۱ لوییزا مرسدس لوینسون / کلبه‌ای در جنگل
- ۴۷۱ هکتور مورنا / سرهنگ سواره نظام
- ۴۸۳ خولیو کورتاسار / طاقباز در شب
- ۴۹۵ خوان کارلوس اونتی / خوش آمدی، باب
- ۵۰۷ خوان رولفو / تالپا
- ۵۱۹ روساریو کاستلانوس / درس آشپزی
- ۵۳۵ خوسه بالسا / پشت آن زن
- ۵۵۱ رینالدو آرناس / پایان رژه

دورهٔ استعمار

تاریخ استعمار امریکای لاتین را می‌توان به سه دورهٔ کلی تقسیم کرد. دورهٔ نخست از کشف قاره تا ایجاد ماندگاه‌هایی در کارائیب را دربرمی‌گیرد. دورهٔ دوم از حدود سال ۱۵۲۰ با فتح مکزیک آغاز می‌شود که سبب شد جزایر آنتیل اهمیتی درجهٔ دوم بیابند (اما هاوانا مرکزی شد تا کشتی‌هایی که از اسپانیا می‌آمدند و به آنجا می‌رفتند با هم دیدار کنند). آن‌گاه در دههٔ ۱۵۳۰ نوبت فتح پرو بود و تحکیم پایه‌های امپراتوری اسپانیا. در نیمهٔ دوم قرن شانزدهم، امپراتوری شکلی به خود گرفته بود که تا زمان استقلال امریکای لاتین همان را حفظ کرد، اما فتوحات با شتاب کمتری پیش می‌رفت و واحدهای سیاسی جدید پدید می‌آمد. دو مرکز نایب‌السلطنه‌نشین، یکی در مکزیک و دیگری در پرو، با پایتخت‌های باشکوه و مناطق وابستهٔ فراوان از کالیفرنیا تا تی‌یرا دل فوئگو پدید آمد، و علاوه بر آن جزایر پرت‌افتادهٔ فیلیپین هم در شمار قلمروی وسیع درآمد که سلطنت اسپانیا از سرزمین دوردست کاستیل بر آن فرمان می‌راند.

نخست سربازان فاتح امریکا را فتح کردند و آن‌گاه پادشاه با لشکری از حقوق‌دانان این سرزمین را در دست خود گرفت. نظامی گسترده و دقیق از قوانین پدید آمد، که با کمک صنعت جدید چاپ و اعمال قدرت تشکیلات دیوانی عظیم عمل می‌کرد. در سال ۱۶۸۱ برآوردی از «قوانین مربوط به جزایر هند» نشان داد که بعد از کشف دنیای جدید به‌طور متوسط هر روز یک

قانون وضع شده است، البته به استثنای روزهای یکشنبه. بیشتر داستان‌های دوران استعمار با شبکه این قوانین در هم بافته شده است. نوشته رامون پانه، *Relación*، از این‌گونه اسناد بود، که از نهانخانه اسناد قانونی به درآمد تا بدل به گنجینه داستان‌ها شود، یعنی داستان‌های مربوط به دنیای جدید که چندی بعد پدید آمد و با نوشته پتر مارتیر دانگیرا، *De orbe novo decades*، آغاز شد. این داستان‌ها که نویسندگانی چون بارتولومه د لاس کاساس، گونسالو فرناندس د اوویدو، فرانسیسکو لوپس د گومارا و برنال دیاس دل کاستیو داشت، نوشته‌هایی پر حجم، دقیق و در قالب نوشته‌های فخیم و شیوای قرون وسطی و عهد رنسانس بود. این نوشته‌ها گزارشی جامع و گیرا از جنبش‌های تاریخی، نبردهای عظیم، شرارت‌های رایج و دستاوردهای ناچیز و جرایم فراوان، در اختیار خواننده می‌نهاد. تاریخ‌نویسی در دنیای جدید از همان آغاز جدل‌آمیز بود. خاصه در نوشته‌های لاس کاساس، داستان‌های فراوان از سوءاستفاده از قدرت می‌یابیم. نویسندگان مدرن امریکای لاتین که با مانوئل د خسوس گالوان و ریکاردو پالما در قرن نوزدهم آغاز می‌شوند، در این وقایع‌نامه‌ها گنجینه‌ای سرشار از رویدادها و شخصیت‌ها یافتند. در دوران معاصر، گابریل گارسیا مارکز، آبل پوسه، کارلوس فوننتس و دیگران، این نوشته‌ها را به صورت فشرده یا گسترده در نوشتن داستان‌های خود به کار گرفته‌اند. این وقایع‌نامه‌ها خود بدل به سرچشمه‌ای شدند، و حضور آنها در داستان‌های امروز نشانه این عقیده نویسندگان است که زخم‌های دوران فتح امریکا هنوز التیام نیافته و روندی تاریخی که روایت می‌کنند هنوز به پایان نرسیده، و امریکای لاتین هنوز گرفتار شکافی زمانی است که فتح قاره در تاریخ آن ایجاد کرده است.

تحمیل فلسفه مدرسی جدید، شور و هیجان برای مسیحی کردن مردم بومی، و نگرش خصمانه اسپانیایی‌ها به آیین پروتستان، دنیای مستعمرات را به صورتی شبه قرون وسطی درآورد. *El Camero* نوشته خوان رودریگس فریل، مجموعه‌ای از داستان‌های مستهجن، مثل بسیاری از آثار قرون وسطی، همچون همداری درباره سوسه‌های جسمانی نوشته شد. اما مثال‌ها چندان زنده و

ملموس و طنز و طعنه چندان آشکار است که هیچ آدم عاقلی نمی‌تواند چشم بر اعتراض نویسنده به آن وضعیت بیند. داستان جادوگر و دلالة معروف خوانا گارسیا جانشین بر حق سلسستینا^۱ (۱۴۹۹) است و ترکیب کلی کتاب شباهت بسیار به *El Conde Lucanor* (۱۳۳۵) دارد. در عین حال، این کتاب که خود نمونه‌ای از درآمیختن سنت‌های روایت است، رنگ و طعم اسطوره‌ای افریقایی دارد و آن داستان انسان سیاه پرنده‌ای است که می‌تواند بعد از مرگ به زادگاه خود برگردد و از آن‌همه ستم باز رهد. داستان‌های نقل شده در تواریخ و اسناد قانونی با نگاهی که نویسندگان جدید در جست‌وجوی سنت به آنها انداختند، خود به اعتباری ادبی رسیده‌اند. اما در دوران استعمار ادبیات بیشتری پدید آمد. زندگی ادبی در مراکز جایگاه نایب‌السلطنه و دیگر شهرها، خاصه در مکزیکوسیتی و لیما، سرشار و پرمایه بود. صدها تن از شاعران سبک رنسانس در رقابت‌های مکرر شرکت می‌جستند، و انواع اشعار را عرضه می‌کردند. در لیما، در اواخر قرن شانزدهم و اوایل قرن هفدهم آکادمیا آنتارتیکا^۲، به سبک آکادمی‌های اروپای عهد رنسانس رونق گرفت. برخی اعضای آن به ایتالیایی سخن می‌گفتند تا با استادان سرشناس رنسانس رقابت کنند. در دربار نایب‌السلطنه مکزیک خواهر خوانا اینس صلیبی در مقام آخرین شاعر بزرگ عصر طلایی اسپانیا به اوج کار خود رسید و در سراسر امپراتوری (از جمله کشور مادر) شهرتی فراوان یافت.

داستان‌های تائینویی، مایایی و اینکایی که در ادبیات جای گرفت و برخی داستان‌های دیگر که از تاریخ‌ها و اسناد قانونی استخراج شد، به معنای امروزی داستان کوتاه شمرده نمی‌شود. داستان‌های نخست تکه‌هایی از تیارشناسی خدایان است و داستان‌های دوم تکه‌هایی از روایاتی درازتر با کارکردهای گوناگون. با این همه، چنان‌که نویسندگان امروزی امریکای لاتین نشان داده‌اند، این داستان‌ها جذابیتهایی از آن خود دارند.

1. *Celestina*2. *Academia Antártica*